

TA'LIM VA TARBIYANING O'ZARO BOG'LIQLIGI

Abdullajonov Javohir

Yangi Asr universiteti 1 kurs talabasi

Ilmiy rahbar: **Rsaliyev Arman Turdibekovich**

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi, ularning jamiyat rivojlanishidagi roli va kelajak avlodga ta'siri tahlil qilinadi. Ta'lim insonning ilmiy va kasbiy rivojlanishiga hissa qo'shsa, tarbiya uning axloqiy va ma'naviy jihatdan shakllanishini ta'minlaydi. Ta'lim tarbiyasiz yetarli natija bermasligi, aksincha, ularning uyg'unligi shaxsiy va jamiyat taraqqiyotining kafolati ekani ilmiy va amaliy misollar bilan asoslanadi. Maqolada shuningdek, ta'lim-tarbiya jarayonida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati va davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Ta'lim, tarbiya, jamiyat rivoji, axloqiy kamolot, ilmiy taraqqiyot, shaxsiy rivojlanish, ta'lim islohotlari, milliy qadriyatlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, yosh avlod tarbiyasi.

Ta'lim va tarbiya inson shaxsini shakllantiruvchi, jamiyat taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim omillardir. Ta'lim insonni ilmiy va kasbiy jihatdan rivojlantirsa, tarbiya uni axloqiy va ma'naviy jihatdan kamolga yetkazadi. Ularning uyg'unligi nafaqat shaxsiy, balki butun jamiyat taraqqiyotining kafolatidir. Ushbu

maqolada ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi, jamiyat rivojlanishidagi o'rni hamda kelajak avlodga ta'siri tahlil qilinadi.

Ta'lim va tarbiya tushunchalari

Ta'lim – insonning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan jarayon bo'lsa, tarbiya – bu shaxsning axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan shakllanishini ta'minlaydi. Ta'lim insonni kasbiy jihatdan yetuk qilishga yordam bersa, tarbiya uning insoniy fazilatlarini, jamiyat bilan muomalasini shakllantiradi. Shunday ekan, ta'lim tarbiyasiz o'z samarasini bera olmaydi, aksincha, tarbiya ta'lim bilan uyg'unlashgandagina to'g'ri natija beradi.

“Eng katta boylik bu – aql-zakovat va ilm, eng katta meros bu – yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik bu – bilimsizlikdir!” [1:5].

Ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi

Zamonaviy ta'lim jarayonida faqatgina bilim berish emas, balki shaxsning axloqiy kamolotini ta'minlash ham asosiy maqsad sifatida qaralmoqda. Chunki inson ilmiy jihatdan rivojlangan bo'lsa-da, agar tarbiyasi yetarli bo'lmasa, jamiyatga zarar keltirishi mumkin. Masalan, yuqori bilimga ega bo'lgan, biroq axloqiy me'yorlarni hurmat qilmaydigan shaxs jamiyatning barqarorligiga xavf tug'dirishi mumkin. Shu sababli ta'lim va tarbiya doimo birga olib borilishi kerak.

“Ta'lim siyosatini belgilovchi shaxslar oldida turgan eng katta qiyinchiliklardan biri bilimga asoslangan hozirgi zamon jamiyatida o'qitish sifatini ta'minlash va o'qituvchilar malakasini oshirishdadir”. [3, 255]

Ta'lim va tarbiyaning jamiyatga foydasi

Ta'lim va tarbiya nafaqat shaxsning rivojlanishida, balki butun jamiyatning taraqqiyotida ham muhim rol o'ynaydi. Quyida ta'lim va tarbiyaning jamiyatga foydalariga to'xtalib o'tamiz:

1. Yuksak madaniyatli jamiyat shakllanishi

Ta'lim va tarbiya uyg'unligi jamiyat a'zolarining yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo'lishiga xizmat qiladi. Natijada, adolat, insonparvarlik, halollik kabi qadriyatlar jamiyatda yetakchi o'rin egallaydi.

2. Jamiyatning intellektual rivojlanishi

Ilm-fan taraqqiyoti ta'lim bilan bog'liq bo'lsa-da, bu rivojlanish faqatgina axloqiy me'yorlarga asoslangan ta'lim orqali barqaror bo'lishi mumkin. O'qimishli, yaxshi tarbiya olgan insonlar jamiyatda ijobiy o'zgarishlarga hissa qo'shadilar.

3. Jinoyatchilikning kamayishi

To'g'ri tarbiya olgan insonlar jinoyatchilikdan yiroq bo'ladilar. Chunki tarbiya insonda halollik, adolat, mehnatsevarlik kabi xislatlarni shakllantiradi. Natijada jamiyatda huquqbuzarlik va korrupsiya kabi salbiy holatlar kamayadi.

4. Barqaror iqtisodiy rivojlanish

Yaxshi tarbiya va ta'lim olgan insonlar halol mehnat qilishni qadrlaydilar, bu esa jamiyatning iqtisodiy barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Chunki bunday insonlar o'z kasbini puxta egallaydi, jamiyatga foyda keltiradigan tadbirkorlar, olimlar, mutaxassislar yetishib chiqadi.

"Agar siz boy va kuchli jamiyat qurmoqchi bo'lsangiz, avvalo ta'lim va tarbiyani mukammal qiling. Chunki inson qadr-qimmatini faqat ilm va odob oshiradi." [3]

Davlatimiz rahbarining 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta'kidlaganidek **“Yangi O‘zbekiston maktab ostonasidan, ta’lim-tarbiya tizimidan boshlanadi”**, – degan g‘oya asosida keng ko‘lamli islohotlarni amalga oshiramiz. Birinchidan, yosh avlodga bog‘cha, maktab va kollej, texnikumlar hamda oliygohda sifatli ta’lim-tarbiya berishni yo‘lga qo‘yamiz, ular jismoniy va ma’naviy sog‘lom, vatanparvar insonlar bo‘lib ulg‘ayishi uchun barcha kuch va imkoniyatlarni safarbar etamiz. Ikkinchidan, yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar, milliy va umumbashariy qadriyatlar asosida mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan, ezgu fazilatlar egasi bo‘lgan insonlar etib voyaga yetkazamiz. [4]

Ta'lim va tarbiyaning o'zaro bog'liqligi masalasi ayniqsa bugungi kunda, O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari doirasida nihoyatda dolzarbdir. 2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga yo'llangan Murojaatnomasida davlat rahbari ta'kidlaganidek, **“Yangi O‘zbekiston maktab ostonasidan, ta’lim-tarbiya tizimidan boshlanadi”** degan g‘oya yoshlarni har tomonlama rivojlantirishni, ularni ilmiy va ma’naviy jihatdan barkamol insonlar etib tarbiyalashni maqsad qilgan. Bu g‘oya ta’lim va tarbiyaning o‘zaro bog‘liqligini yanada yoritib beradi, chunki ta’lim faqat bilim olish jarayoni bo‘lsa, tarbiya bu bilimlarni axloqiy va ma’naviy jihatdan to‘g‘ri yo‘naltirishga xizmat qiladi.

Maqolada ta'kidlanganidek, **ta'lim** yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar bilan ta'minlashi, ularni mustaqil fikrlaydigan va mantiqiy qarorlar qabul qila oladigan shaxslar sifatida tarbiyalashni maqsad qilgan. Biroq, bu jarayonning muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun **tarbiya** ham juda muhimdir. Tarbiya nafaqat axloqiy, balki jismoniy va ma'naviy sog‘lom

bo'lishga yo'naltirilgan, bu esa yoshlarning to'g'ri xulq-atvorini shakllantiradi va ularni jamiyatda mas'uliyatli va vatanparvar shaxslar sifatida tarbiyalaydi.

Ta'lim va tarbiya o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik shundaki, ta'lim o'quvchilarga bilimlarni o'rgatsa, tarbiya bu bilimlarni to'g'ri yo'naltiradi, axloqiy qadriyatlar bilan boyitadi va jamiyatga foydali, mehnatsevar, ijtimoiy mas'uliyatni his qiladigan shaxslar etib tarbiyalaydi. Yosh avlodning yaxshi ta'lim olishi va yuksak ma'naviyatga ega bo'lishi jamiyatni rivojlantirish va mustahkamlashda katta rol o'ynaydi.

Davlat rahbarining aytganidek, ta'lim va tarbiyaning zamonaviy bilimlar va milliy qadriyatlar asosida olib borilishi, o'quvchilarda nafaqat ilm, balki jamiyatga hurmat, etika va axloqni rivojlantiradi. Bu o'zaro bog'liqlik yoshlarni nafaqat bilimli, balki ma'naviy jihatdan sog'lom va mustahkam xarakterga ega bo'lishiga yordam beradi.

Shu bilan birga, ta'lim va tarbiyaning integratsiyasi yoshlarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularga kelajakdagi muvaffaqiyatlar uchun zarur bo'lgan ijtimoiy ko'nikmalarni beradi. Bu jarayonni yanada samarali qilish uchun ta'lim tizimining barcha darajalarida tarbiyaning o'rnini alohida ta'kidlanishi zarur.

Xulosa

Zamonaviy dunyoda ta'lim va tarbiya bir-birini to'ldiruvchi jarayonlar bo'lib, ularni rivojlantirish uchun yangi pedagogik texnologiyalar joriy etilishi zarur. Interfaol va raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning bilim olish jarayoni yanada samarali va qiziqarli bo'lishi mumkin. Ta'lim sifatini oshirish esa kelajak avlodning intellektual va axloqiy jihatdan yetuk bo'lishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mahmudxo'ja Behbudiy: Padarkush. –B.5.
2. Shlyayxer S.A. Jahon miqyosidagi ta'lim. XXI asr maktab tizimini qanday barpo etmoq kerak. Toshkent Zamin Nashr nashriyoti. 2022. –B. 255.
3. "Forobiyning ta'lim-tarbiya haqidagi g'oyalariga asoslangan mashhur fikr
4. 2020-yil 29-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta'kidlanganidek, ta'lim tizimini isloh qilish, yoshlarni zamonaviy bilimlar va ijtimoiy qadriyatlar asosida tarbiyalashga alohida e'tibor qaratilgan.